Wilde ezel

1. Introductie

In Genesis 16:12 ontvangt Hagar een profetische boodschap over haar zoon Ishmael. Hij zal een wilde ezel van een man zijn.

Veel Bijbeluitleggers verwijzen naar de Arabieren in het Midden Oosten en beschrijven hen als wilde mannen, die roven en moorden.[1] Reeds In de elfde eeuw schreef de Joodse Raschi in zijn uitleg van Genesis 16:12 dat Ishmael een bandiet zou zijn.[2] Wie heden ten dage het nieuws volgt is al snel dezelfde mening toegedaan en ziet daarin een bevestiging van wat God 4000 jaar geleden tot Hagar sprak.

Maar wat zei God eigenlijk? Hoe zal Hagar de woorden vanuit haar kennis van de dierenwereld begrepen hebben? En hoe wordt de wilde ezel op andere plaatsen in de Bijbel beschreven? Ontdek wat Gods werkelijke boodschap tot Hagar was.

2. De wilde ezel als dier.

Het oorspronkelijke leefgebied van de wilde ezel is de heuvelige woestijn in Noord-Afrika en het Arabisch Schiereiland. Wie vandaag de dag naar de woestijn in Oman of de Verenigde Arabisch Emiraten reist, loopt kans om kuddes wilde ezels tegen te komen. Het zal voor Hagar dan ook een bekend dier geweest zijn.

Het Animal Diversity Web geeft de volgende informatie over de ezel:[3]

i) Gedrag:

Ezels zijn sociale dieren. In het wild trekken ze rond in kuddes variërend in grootte van enkelen tot wel honderd.
Het zijn oplettende en voorzichtige dieren. Als iets in hun ogen gevaarlijk is, weigeren ze dat te doen. Door dit gedrag hebben ze de reputatie gekregen van koppigheid, maar tamme ezels zijn heel gehoorzame dieren en weigeren geen enkele redelijke opdracht. Als een ezel ergens van schrikt rent hij niet blindelings weg. Zijn instinct is om stil te blijven staan of een paar stappen achteruit te gaan en dan te kijken waar het bang van werd.
Tamme ezels gaan goed om met andere dieren van de veestapel, zoals paarden, koeien, schapen, geiten en lama's. Ezels zijn van nature passief, maar fel als ze hun jongen verdedigen. Ze kunnen getraind worden om schapen en geiten te beschermen. Ze deinzen er niet voor terug om grote honden of zelfs mensen aan te vallen en te trappen als ze menen dat die een bedreiging vormen.
Ezels worden gebruikt als gezelschap voor gespeende veulens en voor nerveuze, gewonde of herstellende dieren. Ze hebben een kalmerende invloed op de dieren en dragen ertoe bij dat de stress van traumatische situaties vermindert.
Ezels worden ook ingezet als gezelschapsdieren voor kinderen en geestelijk en lichamelijk gehandicapten, vanwege hun aanhankelijke, kalme en geduldige karakter.

ii) Voedsel:

Ezels zíjn grazende planteneters, met grote, vlakke tanden die geschikt zijn om planten te scheuren en te kauwen. Hun voornaamste voedsel is gras, maar ze eten ook struiken en woestijnplanten

iii) Economische waarde voor de mens:

Ezels speelden een belangrijke rol in de handel in het vroegere Egypte vanwege hun draagkracht en geschiktheid voor reizen in de woestijn. Vrouwtjesezels werden gebruikt voor de melk, die een hoger suiker- en proteïnegehalte bevat dan koeienmelk.
Door de geschiedenis heen zijn de ezels van onschatbare waarde geweest als lastdragers. Ze zijn nog steeds van grote economische waarde, met name in afgelegen gebieden. Ze worden wijdverbreid ingezet om de economische situatie te verbeteren en armoede te verminderen in arme landen.

Dit beeld is heel wat positiever dan wij gewend zijn, denk maar aan de uitdrukking ' zo koppig als een ezel' of 'zo dom als een ezel.' Dat de ezel slim is, bevestigen we wel, want 'een ezel stoot zich geen tweede keer aan dezelfde steen.'

Factzoo bevestigt het positieve beeld van de ezel:[4]
'De ezel is wellicht het meest edele dier in het dierenrijk. Hij is gematigd, geduldig, voorzichtig, slim, tredzeker, heeft een groot uithoudingsvermogen en is, in tegenstelling tot wat men denkt, niet koppig.'

In het verleden werd de ezel als een waardevol dier beschouwd. In 1901 citeerde Dr. Smith verschillende mensen en schreef: 'In het oosten is het vooral opvallend vanwege zijn geduld, vriendelijkheid, onderdanigheid en enorme doorzettingskracht. L. Abbot. De ezel was het dier van vrede, zoals het paard het dier van de strijd was; vandaar dat het heel toepasselijk was dat Christus op een ezel reed bij zijn koninklijke binnenkomst. De wilde ezel is een prachtig dier. ED. Dhr. Lavard merkt op dat de wilde ezel (*Asinus hemippus*) niet onderdoet voor de gazelle en dat het zo moeilijk is om hem in te halen dat dit slechts een of twee van de beste paarden is gelukt.' [5]
Geen wonder dat de ezel in de oudheid door koningen en andere notabelen als rijdier gebruikt werd. Zo reden de koningen David en Salomo op een ezel.[6]

Voor Hagar moet de boodschap dan ook een positieve inhoud gehad hebben. Toch is hiermee niet duidelijk wat God precies beloofde. Daarom bekijken we de wilde ezel in de Bijbel.

Wilde ezels in Oman

3. De wilde ezel in de Bijbel

In het Hebreeuwse Oude Testament worden vijf woorden gebruikt voor de ezel. Het meest voorkomende is *chămôr* (Strong's H2543), gevolgd door *'âthôn* (Strong's H860) en *ʿ*yir (Strong's H5895). Deze drie verwijzen allemaal naar de tamme ezel. De wilde ezel wordt omschreven met *ʿ*ărâd (Strong's H6167) ,*ʿ*ârôd (Strong's H6171) en *pereh* (Strong's H6501). Omdat de eerste twee woorden slechts eenmaal voorkomen, worden ze hier niet verder meer belicht. *Pereh* komt in totaal 10 keer voor in de Bijbel en wordt gebruikt in Genesis 16:12 om Ismaël te beschrijven. Om een beeld te krijgen van *pereh* bekijken we alle tien referenties in de Bijbel.

Referentie	Tekst[7]	Spreker	Gebruik	Betekenis
Genesis 16:12	En hij zal zijn een wilde ezel van een mens; zijn hand zal tegen allen zijn, en de hand van allen tegen hem; en hij zal wonen tegenover al zijn broeders.	Engel des Heren	figuurlijk	Positief?
Job 6:5	Balkt de wilde ezel bij het malse gras? Loeit het rund bij zijn voer?	Job	figuurlijk	Neutraal
Job 11:12	Dan zou een verstandeloos mens verstandig worden, en het veulen van een wilde ezel als mens geboren worden.	Sofar	figuurlijk	Neutraal
Job 24:5	Zie, zij zijn wilde ezels in de woestijn, zij trekken uit naar hun werk. Zij zoeken ijverig naar eten, de wildernis is voor hem en voor de kinderen tot voedsel.	Job	figuurlijk	Positief
Job 39:8	Wie heeft de wilde ezel vrij laten gaan? En wie heeft de banden van de woudezel[8] losgemaakt?	God	letterlijk	Positief
Psalm 104:11	Ze geven alle dieren van het veld te drinken, de wilde ezels lessen er hun dorst.	Psalmist (David?)	letterlijk	neutraal
Jesaja 32:14	Want het paleis zal verlaten zijn, het stadsrumoer zal ophouden … een vreugde voor wilde ezels, een weide voor kudden.	God (via profeet)	letterlijk	Neutraal
Jeremia 2:24	een wilde ezelin, gewend aan de woestijn, de wind opsnuivend in haar hitsigheid, haar bronst – wie kan haar keren?	God (via profeet)	figuurlijk	Negatief
Jeremia 14:6	De wilde ezels staan op de kale hoogten, als jakhalzen snakken ze naar adem, hun ogen bezwijken, omdat er geen gewas is.	God (via profeet)	letterlijk	neutraal
Hosea 8:9	want zíj gingen naar Assyrië. Een wilde ezel houdt zich afgezonderd, maar Efraïm zoekt hulp bij minnaars.	God (via profeet)	figuurlijk	positief

In de rechterkolom is weergegeven welk beeld gegeven wordt van de wilde ezel in het betreffende Bijbelvers. Daar waar het letterlijk over de wilde ezel gaat, is het beeld neutraal of positief. In Psalm 104 wordt bijvoorbeeld het beeld geschetst van Gods zorg voor de dieren van het veld, door hen van water te voorzien. Daarbij wordt specifiek de wilde ezel genoemd. Er wordt niets negatiefs over het gedrag van het dier gezegd.

Als de wilde ezel in een vergelijking met mensen gebruikt wordt, dan komen alle mogelijkheden voor, van negatief naar positief.

De meest negatieve vergelijking lijkt die in Job 24:5, waar ze dienen tot illustratie van mensen die vroeg opstaan 'om te gaan roven.'[9] Het Hebreeuwse woord is טרף *ṭereph* (Strong's H2964) dat de betekenis heeft van: prooi, voedsel en blad. De interpretatie van prooi klopt niet bij plantenetende dieren en later is men in de wilde ezel dan ook het beeld

gaan zien van de armen, die onder het onrecht van de onrechtvaardigen lijden en hard hun best moeten doen om aan eten te komen.

Verschillende Bijbelvertalingen en Bijbelcommentaren schetsen ook een negatief beeld over de wilde ezel in Job 11:12. Daarbij lijken de vertalers zich te baseren op hun eigen negatieve beeld van de wilde ezel. De HSV geeft de grondtekst het meest nauwkeurig weer en daarin wordt de wilde ezel als een neutraal dier aangehaald. Het had net zo goed over een koe of schaap kunnen gaan. Dat de wilde ezel als voorbeeld gebruikt wordt, geeft aan dat het een bekend dier was voor de nomadische Job. Dit wordt bevestigd door het feit dat de wilde ezel meer genoemd wordt in het boek Job dan alle andere Bijbelboeken.

De enige negatieve referentie die overblijft, is Jeremia 2:24. Daar wordt overspelig en ontrouw Israel vergeleken met een wilde ezelin die naarstig op zoek is naar een mannetje om te paren. Dit zegt echter niet per se iets negatiefs over het gedrag van de ezel, want in de zelfde adem wordt de vrouwtjeskameel genoemd (v.23), en in Jeremia 5:8 worden de paarden op dezelfde manier als illustratie gebruikt.

De wilde ezel komt ook positief voor, zoals in Hosea, waar hij zich beter gedraagt dan de Israëlieten. In Job 24 wordt de ijver van de wilde ezel geprezen en vergeleken met de ijver van de armen en ellendigen van het land (v.4), die met moeite hun eten verzamelen voor zichzelf en hun kinderen.

Al met al geeft de Bijbel een neutraal tot positief beeld van de wilde ezel. In sommige gevallen is misschien sprake van een negatief beeld, maar dat geldt ook voor andere dieren. De koe en de kameel zijn al genoemd; in Jeremia 22:19 wordt de tamme ezel (*chămôr*) in een negatieve vergelijking gebruikt, waarbij het dier zelf overigens niet als negatief afgeschilderd wordt.

Zoals de wilde ezel een symbolische beschrijving van Ishmael is, worden ook andere dieren symbolisch gebruikt om mensen te beschrijven. Tass Sada wijst erop dat Jakob vijf van zijn zonen met een dier vergeleek. Juda was een leeuwenwelp (Genesis 49:9), Issaschar een sterke ezel (Genesis 49:14), Dan een slang (Genesis 49:17), Naftali een hinde (Genesis 49:21) en Benjamin een wolf (Genesis 49:27).[10]
Drie van deze dieren zijn gevaarlijk en het beeld van Benjamin is zelfs ronduit agressief. Jakob zei van hem: 'Benjamin is een verscheurende wolf; 's morgens verslindt hij zijn prooi, en 's avonds deelt hij buit uit.'
In deze context is het beeld van Ismaël als wilde ezel helemaal niet negatief.

4. Symbolische betekenis

De beschrijving van de wilde ezel in Job 39:8-10 geeft de meeste helderheid over de betekenis van het dier. God zei tegen Job: 'Wie heeft de wilde ezel vrij laten gaan? En wie heeft de banden van de woudezel losgemaakt? Ik heb hem de wildernis als zijn huis gegeven, en de zoutvlakte als zijn woning. Hij lacht om het rumoer van de stad; het luide geroep van de slavendrijver hoort hij niet. Hij speurt de bergen af, dat is zijn weide; en hij zoekt naar alles wat maar groen is.'

Hier is de wilde ezel een beeld van vrijheid. Hij lacht om de slavendrijvers die de tamme ezels in de stad aansporen om hun lasten te dragen en karren te trekken. De parallel met Ishmael wordt bekrachtigd doordat de wilde ezel, net als hem, zijn woning in de woestijn had.

5. Conclusie

De ezel is een sociaal dier, zowel naar soortgenoten als naar andere dieren, en heeft een innemend karakter. Hij is vredig en leeft van groene gewassen, in tegenstelling tot roof-dieren die andere dieren doden. Hij is ook gewillig en sterk en op veel manieren een zegen voor de mensheid, zowel vroeger als nu. De ezel heeft dus vooral positieve eigenschappen.

In de Bijbel wordt de wilde ezel in letterlijke en figuurlijke zin overwegend neutraal of positief aangehaald. Dit stemt overeen met het karakter en algemene gedrag van de ezel.

De wilde ezel is een symbool van vrijheid. Dit moet Hagar diep hebben aangesproken. Zij was een weggelopen slavin, op zoek naar vrijheid van haar harde meesteres. Haar status, en daarmee haar toekomst en die van haar ongeboren kind, was die van slavernij. Eens een slaaf, altijd een slaaf. God beloofde Hagar echter dat haar zoon geen slaaf zou zijn, maar een vrij man.

Extra: de meeste egaalkleurige ezels hebben een zwarte streep op de rug vanaf de manen tot de staart en eveneens een zwarte streep dwars over de rug van schouder naar schouder. Daarmee heeft het de vorm van een kruis.

Welke symboliek zou er verborgen zijn in dit kruis? Denk aan de ezel waar Jezus op zat toen Hij Jeruzalem binnenging. Wat zou dit kunnen zeggen over Ismaël in de eindtijd? Zou God een bijzonder plan kunnen hebben met de Ismaëlieten voor de wederkomst van Jezus?

Voor meer informatie (in het Engels), zie bijvoorbeeld:
http://beforeitsnews.com/politics/2010/12/sunday-hunt-for-links-donkey-edition-327082.html
http://www.biblestudytools.com/encyclopedias/scripture-alphabet-of-animals/the-donkey.html
https://www.studylight.org/commentaries/bnb/job-11.html Paragraaf 'Though man be born' onder 'Verse 12' (dit is Bijbelcommentator Barnes over Job 11:12)

Bronnen illustraties:
p2 persoonlijke verzameling
p4 ezel: https://shawnvanderlugt.files.wordpress.com/2015/03/donkey-532_1496020a.jpg
p4 leeuw: http://animalwall.xyz/yawning-lion-teeth-sharp-predator-mouth-open-mane-desktop-backgrounds/
p6 persoonlijke verzameling

---

[1] Zie bijvoorbeeld de Kanttekening Statenvertaling: '2) woudezel. Dat is een wild, woest mens, gelijk een wilde of woudezel, daaronder begrepen dat hij zou zijn een onversaagd en vreeslijk krijgsman'
[2] http://www.chabad.org/library/bible_cdo/aid/8211#showrashi=true
[3] http://animaldiversity.ummz.umich.edu/accounts/Equus_asinus/
[4] http://www.factzoo.com/mammals/donkeys.html
[5] Smith, William, Dr. "Entry for 'Ass'". "Smith's Bible Dictionary". . 1901. , accessed at http://www.biblestudytools.com/dictionaries/smiths-bible-dictionary/ass.html
[6] 2 Samuel 16:2 en 1 Kings 1:38-40. Zie ook Numeri 22:21 en Rechters 5:10, 10:3-4, 12:14. Voor meer informatie, zie http://vanallsblog.blogspot.nl/2011/04/donkeys-for-kings-palm-sunday.html
[7] Alle teksten hier en in de rest van deze studie zijn ontleend aan de *Bijbel Herziene Statenvertaling*, © Uitgeverij Jongbloed 2010
[8] Het woord voor woudezel is hier 'ârôd (Strong's H6171) en komt verder nergens voor in de Bijbel
[9] 'Ziet, zij zijn woudezels in de woestijn; zij gaan uit tot hun werk, makende zich vroeg op ten roof' Job 24:5 Statenvertaling 1750
[10] Sada, Tass. *Arafat was mijn held*. Gideon, Hoornaar, 2010, p.243